

Horkay András

Born 1776, Zalaszentgrót. County Zala, Hungary,
Came to U.S. as seaman, in Oregon: 1792.

„Szabadság” Jun. 10. 1942

HORKAY ANDRÁS OREGONBAN

BENDE GERGELY MESEJE. — (Gordon Sándor)

A nev is mutatja, hogy Horkay András csak magyar ember lehetett. És mivel magyar ember ma is van néhány száz Oregon állam területén, csodálatosnak látszik az, hogy a sok közül éppen Horkay Andrást tűzzük tollunk hegyére.

Nagy oka van annak. Történelmi oka. Ez a Horkay András akkor járt Oregon állam területén, amikor nem-hogy magyar, de még benszülött amerikai ember se fordult meg ott. Az Ur 1792-ik esztendejének május 11-ik napján lépett Horkay András Oregon földjére, tehát a legelső fehér bőrű ember volt, aki ott megfordult.

Egy Oregon államba való szövetségi képviselő, Homer D. Angell szivességéből tudtam meg, hogy ki volt ez a Horkay András? A képviselő ur hívta fel figyelmemet Fred M. White szerkesztőre, aki a Sunday Oregonian nevű lap hasábjain foglalkozott Oregon felfedezésével és Robert Gray amerikai hajós kapitány törvény által előírt hajó-naplójára utalt.

Ennek az érdekes naplónak másolatából kaptam hírt Horkay András felől és a szűk szavu adatok alapján próbálok most képet festeni arról, hogy ki lehetett ez a magyar honfitársunk?

Az, hogy magyar ember volt, kétségtelen. A hajó naplóhoz a törvény utasítása szerint csatolva van személyzet névjegyzéke, amely a következőket mondja:

— Andrey Horkay, A. S. (able seaman), carpenter, born 1776, Zelegrat, Hungary.

A behajózási szerződést vagy szárazföldi nyelven: a munka-vállalási szerződést Horkay András New York városában írta alá, de Boston városában szállt fel a Columbia nevű hajóra, a melynek Robert Gray volt a kapitánya. Horkay András bizonyára egészen helyesen mondta, hogy Zalagróthra való, csak éppen az angol ügynök rosszul írta le az idegen hangzású nevet. Zelegrotból könnyű kihámozni, hogy Zalagróth községről volt szó.

Ha regényíró lennék, most nekiereszteném a képzeletemet és színes mesét fonnék Horkay András személye köré. Így azonban csak a hajó naplóban talált rövid sorokra hivatkozhatom, — amelyek a magyar honfitárs felől ritkán tesznek megjegyzést. De — hála Istennek — mindig szépet és jót, amiből látható, hogy Horkay András jó vágású legény lehetett.

Azt, hogy miként került Horkay András Amerikába, nem tudom. Annyi bizonyos, hogy gyakorlott tengerész lehetett, mert ezt az A. E. jelzés mondja. Zala megye volt legközelebb otthon az Adriához. A régi időkben onnan került ki a legtöbb tengereket járó magyar. Horkay András is azok közül való lehetett. Olasz vagy

horvát hajón tanulhatott jó eredménnyel és New Yorkba valószínűleg úgy került, hogy meglógott a hajóról. Nagyon mulatott és mire ki jőzanodott, a rablásra is kész ügynök már aláíratta vele a szerződést a Columbia amerikai hajó szolgálatára ami alól nem volt kibuvás. A pénz nélkül álló Horkayt alighanem szigorú felügyelet alatt vitték Bostonba, ahol Robert Gray kapitány felülvizsgálta és mint szolgálatra érdemes embert matrózjai közé sorozta. Nem is utolsó helyre. Szakácsnak vagy a szakács segédjének. Hajóácsnak az első naptól kezdve, akinek nagyobb fizetés járt.

Mindezt persze csak úgy következtetem a személyzet névsorából, amely az első pillanattól kezdve gyakorlott tengerésznek és ácsnak tünteti fel Horkay Andrást.

Tudta-e Horkay András, hogy milyen utra vállalkozott vagy sem, arról a hajónapló nem beszél. Ha tudta, bizonyára akkor se sejtette, hogy Oregon állam az új ország tulsó felén, a Csendes

tenger partján van és hogy erre az ismeretlen földre nagyon veszélyes út vezet.

Akortájt még híre-nyoma se volt a Panama csatornának. Aki Bostonból az ország tulsó felére akart menni, annak körbe kellett előbb járni Észak- és Dél-Amerikát, át kellett vitorlázzon a ma is végtelenül veszélyes Magellan szoroson és apránként feldolgozza magát a magas Északra, oda, ahol Oregon, meg Washington államok vannak. Szerencséről beszélhetett az a hajós, aki kilenc hónap alatt tette meg ezt a hosszú utat — vitorlakkal. A Columbia pedig vitorlás hajó volt, gőzgépek nélkül. A gőzhajók csak később jöttek divatba.

A Columbia hajó a ma is dús gazdag Astor család őseinek vállalkozása volt. Astor vádállatok prémjével kereskedett, folyton újabb újabb területeket keresett és így bízta meg Robert Gray kapitányt azzal, hogy próbálkozzék meg a Csendes tenger mentén Oregon területével, amelynek hírét már hallották, de amelyet még nem ismertek.

Robert Gray kapitány ilyen parancssal indult utnak és minden nehézség nélkül jutott el Patagonia partjain az amerikai kettős kontinens végéhez, a Magellan szoroshoz. A hajó napló szerint teljes harminc napig tartott, amíg annak hetven mérföldes hosszúságán a viharok és kedvezőtlen szelek

HORKAY
24
LIGED

miatt átjutottak. A Csendes tengerbe érkezve, írta a dérék kapitány naplójába a következő sorokat:

— A szorosban a hajó feneke négyizben sérült meg, de Horkay hajóács minden esetben megjavította a kárt úgy, hogy száraz hajófenékkal jutottunk át a másik tengerbe.

Ebből a rövid megjegyzésből következtethetünk arra, hogy a magyar legény nagyon jó ács lehetett. De kölömben is kedvelhette Gray kapitány, mert később ezt írta naplójába:

— A harmadik tiszt betegségének ideje alatt szolgálatát a hajó-ács látta el. Nem volt ellene semmi panaszom, csak éppen a sextáns kezeléséhez nem ért. Utasítottam az első tisztet, hogy arra is tanítsa meg.

Mint mondva volt, 1792 május 11-ik napján érkezett el a hajó a mai Oregon partjain valahová, ahol a kapitány csak azt látta,

hogy egy nagy folyó szakad a tengerbe. A torkolatnak szép öble volt és a sekély meder dacára a Columbia hajó bemerészkedett az öblbe, amelyet szerencsésen elért és hosszas kutatás után horgonyt vetett.

Ezt az öblöt Robert Gray kapitány Bulfinch Harbor névre keresztelte. Később a kegyelet Gray's Harbor nevet adott neki a felfedezés után.

A hajó napló ezeket mondja:

A lehorgonyzás után Horkay hajó-ács és egy matróz csónakba ültek és a partra eveztek. Horkay felűtött egy jelző rudat, amely

az alkalmas kikötő pontot jelezte. A bárkával nyomban utánnuk mentem és a parton már nagy tüzet találtam, ami a hideg szélben igen kellemes volt. Horkay a csónakkal nekivágott a folyónak és csak estefelé került vissza azzal a jelentéssel, hogy mintegy hat mérföldet evezett a víz mentén felfelé, de indiánoknak nem látta nyomát sem.

A nagy folyónak ma Columbia River a neve és a Csendes Tengernek egyik jó forgalmu pontja. Horkay nevét azonban semmi nem jelzi, a hajó-naplóban sincs többé szó róla, csak annyit tudunk, hogy a Columbia hajó 1792 őszén átvitorlázott Kinába, ott eladtak 3.000 vidra prémet, 15.000 más prémet és 1793 július 29-én szerencsésen visszatértek Bostonba.

Ez az utolsó feljegyzés Horkay András felől. Ez is rövid, mert az elszámolással kapcsolatos és azt hozza tudomásunkra, hogy Horkay mint Third Mate, azaz harmadik tiszt lett lefizetve. Utközben tehát előlépett a hajótisztek sorába.

Robert Gray a szabadságharc alatt az amerikai haditengerészet szolgálatában állott és a Lucy nevű hadihajó parancsnoka volt. Horkay András felől azonban semmit se tudunk. Bostonban lefizették és akkor nyomtalanul eltűnt az uj világban. De azt az érdemét, hogy az első fehér ember volt, aki Oregon talajára tette lábát, letagadni nem lehet. Ezt Robert Gray kapitány naplója igazolja.

Van-e ebben valami dicsőség, döntsék el azt mások. Oregon neve Gray kapitányhoz fűződik és egy magyar tengerésszel miért is törődnek a történelem?